בס"ד, גליון מספר 218 • פרשת פינחס תשפ"א • שנה ו'

עטרת ישורה

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

כ"ק "עטרת ישועה" דז'יקוב

ע"ש מרו רביה"ק
בעל עטרת ישועה זיע"א
בנשיאות
הגה"צ רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א
אבדק"ק דז'יקוב

עטרת ראשינו

ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

ביום שלא יכלו להקריב בו קרבן התמיד האם אסור להקריב שום קרבן אחר

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על מצות הקרבת קרבן התמיד בבוקר ובין הערביים. והנה בפסחים נ"ח ב' אמרי' דאסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערבים, ע"כ נכתוב בע"ה ענין הנוגע להלכה זו.

בפסחים נ"ח ב' אמרי', "תנו רבנן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד לומר וערך עליה העלה. מאי תלמודא, אמר רבא העולה עולה ראשונה. ומנין שאין דבר אחר תמיד של בין הערבים, תלמוד לומר והקטיר עליה חלבי השלמים. מאי תלמודא, אמר אביי עליה שלמים ולא על חבירתה שלמים. מתקיף לה רבא אימא שלמים הוא דלא נקריב הא עולות נקריב, אלא אמר רבא, השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן".

והנה יש להסתפק בגדר הך הילכתא, האם הוא חלק ממצות התמיד שקרבן התמיד יהיה הראשון והאחרון לכל קרבן, וכן תמיד של בין הערביים יהי' הקרבן האחרון שמקריבים ביום. או דילמא הוא חלק ממצות הקרבנות שאסור להקריב שום קרבן קודם התמיד, וכן אסור להקריב שום קרבן לאחר תמיד של בין הערביים.

ונראה דאין החילוק רק במהות המצוה אלא גם בהגדרת המצוה. והיינו דאם מצוה זו הוא חלק ממצות התמיד, א"כ עשה דהשלמה נחשב כמצות עשה, וכלומר דחלק ממצות עשה דתמיד היינו להיותו הראשון בבוקר והאחרון בבין הערביים. אבל אם המצוה הוא חלק ממצות הקרבנות שלא להקריבם קודם תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערביים, י"ל דאין זה מצות עשה אלא איסור הבא מכלל עשה.

ומעתה לפי"ז נלע"ד בע"ה לבאר בזה פלוגתת רבנן קמאי ז"ל במהות מצות השלמה. דהנה הרמב"ן ז"ל בהשגותיו לסה"מ מצוה י"א כ' וז"ל, "שנצטוינו להקריב כל הקרבנות הבאים בנדבה או בחובה בין שני התמידין וכו'. והנה למדנו שיש בזה מצות עשה, כלומר שהמקדים או המאחר קרבנו לזמנים הנזכרים עובר בלאו הבא מכלל עשה שהוא עשה". והמאירי ז"ל שם בפסחים כ' וז"ל, ואע"פ שביארנו שאין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערביים אלא פסח וכו', שאין באיסור הקרבה אחר התמיד אלא לאו הבא מכלל עשה.

מיהו הרשב"א ז"ל בכתובות מ' א' ד"ה וניתי כ' דעשה דוחה איסור עשה, והק' ההפלאה ז"ל שם א"כ אמאי אמרי' בפסחים נ"ט א' דעשה דאכילת קדשים אינו דוחה עשה דהשלמה, הא עשה דקדשים הוי מצות עשה ועשה דהשלמה הוי איסור עשה. ותי' הכתב סופר ז"ל בתשו' או"ח סי' קי"ד, דהרשב"א ז"ל ס"ל דעשה דהשלמה הוי מצות עשה ולא איסור עשה יעו"ש.

והנה בספק זה י"ל בע"ה ג' נפק"מ.

א) יש לעיין היכא דידעי' שלא יקריבו התמיד האם מותר להקריב קרבן אחר או לא. ולכאו' תליא בספק זה, דאם הוא דין בקרבן התמיד שיהי' הראשון ביום, א"כ כשאין מביאין תמיד ליכא איסור להקריב קרבן אחר לפניו. אבל לאידך גיסא שהוא דין בקרבנות שאסור להקדים שום קרבן לקרבן התמיד, א"כ גם כשאין מביאין קרבן תמיד אסור להקריב קרבן אחר.

והנה בדין זה מצינו לפי' הראב"ד ז"ל בתמיד כ"ח ב' ד"ה העולה שכ' וז"ל, "דאיכא למימר דהאי דאמר שאין לך דבר קודם לתמיד של שחר, היינו בזמן שהיה תמיד של שחר קרב. אבל בזמן שלא היה יכול להיות קרב, כגון בימי ארוסטבלוס, בעבור זה לא היה מניחן שלמים מלקרב. וא"נ למ"ד בפ"ק דחגיגה דעולת תמיד לא קרבה בסיני ואעפ"כ שלמים הקריבו".

אולם האוה"ח הק' ז"ל בפי' לריש פר' צו כ' וז"ל, "ותניא בתוספתא דפסחים כל הקדשים שהקריבן קודם לתמיד של שחר וכו' פסולים וכו', הא למדת אם אין עולה כל הנעשה קודם לה פסול. ומזה ישתלשלו דברים רבים שיש בהם חסרון כיס וכו'. גם משכחת לה שיהיה זמן שלא היה להם כבשים להקריב בזמן שהיתה ירושלים במצור ואין מציאות לעבודת בית אלהינו להקריב קרבן מהקרבנות הבאים משאר בעלי חיים והמנחות והקטורת וצריכין ישראל לתת ממון רב בכבש לצד שאין מציאות להקריב עד שיקדים". [ושו"מ דהשב"א ז"ל בפסחים נ"ח ב' העיר על דברי האוה"ח ז"ל מדברי הראב"ד ז"ל הנ"ל].

וקשיא לי דלכאו' גמ' ערוכה היא דבליכא תמיד מותר להקריב קרבן אחר. דהנה במנחות מ"ט א' אמרי', "בעא מינ' ר' חייא בר אבין מרב חסדא, ציבור שאין להן תמידין ומוספין אי זה מהן קודם. היכי דמי אילימא תמידין דיומי' ומוספין דיומי', פשיטא תמידין עדיפי, דהוו להו תדיר ומקודש".

ומדאקשי' רק משום דתדיר ומקודש, מוכח דבל"ז שפיר הוי מצינן למימר דמוספין קודמין. והשתא אי נימא דאם לא הקריבו תמידין אסור להקריב קרבן אחר, תיקשי טובא א"כ פשיטא דתמידין עדיפי דבלא שיקריבו תמיד א"א להקריב מוסף. מיהו איכא למימר דאה"נ, אלא דהגמ' קאי נמי אתמיד של בין הערביים, דבזה לולי טעמא דתדיר ומקודש הוי מצינן ליטול כבש אחד לתמיד של שחר והשני למוסף ותמיד של בה"ע לא יקריבו.

אמנם אכתי תיקשי מהא דמספקי' התם בתמידין דלמחר או מוספין דהיום, הי מיניהו עדיף, דתמיד תדיר ומוסף מקודש, ואסיקנא דאיזה שירצה יעשה. ותיקשי, הא התם מיירי נמי היכא דיש לו הרבה קרבנות שאינם כבשים למוסף דלמחר, וא"כ אם לא יקריב תמידין למחר לא יוכל להקריב כלל שום קרבן, ונמצא דמעלת התמיד אינה רק משום דהוי תדיר אלא משום דהוא המתיר לכל הקרבנות, וא"כ בכה"ג נראה מסברא דמוטב שלא יקריבו המוסף היום, ועי"ז יוכלו להקריב למחר שאר קרבנות מוסף וקרבנות נדבה. [וראי' לזה מדברי החיי אדם ז"ל בכלל ס"ח נשמ"א סק"א דביש לפניו אז מצוה קלה היום או למחר חמורה יותר ימתין לקיים המצוה דמחר יעוש"ה, ולפרי"ז ה"ה היכא דיש לפניו אז מצוה אחת היום או הרבה מצוות למחר דגם זה נחשב כחומר במצוה].

ובזה ליכא לדחות כנ"ל דכונת הגמ' דאחד מהכבשים ודאי יניח לצורך תמיד של שחר דלמחר, וספיקא דהגמ' הוי לגבי הכבש השני אי יטול למוסף דהיום או לצורך תמיד של ביה"ע דלמחר, הא ליתא, דהרמב"ם ז"ל בפ"ח מתמידין ה"כ כ' וז"ל, "לא מצאו אלא שני כבשים, אם יקריבום למוסף היום אין להן תמידין למחר. הרי הדבר שקול, אם הקריבום למוסף היום הקריבו, ואם רצו להניחם למחר לתמידין יניחו", הא קמן דיכול ליטול ב' הכבשים למוסף האידנא.

ב) ממוצא הדברים י"ל בע"ה עוד נפק"מ גם בדאיכא תמיד. וכגון, שעבר זמן הקרבת תמיד של שחר שזמנו עד ד' שעות ביום. ולכאו' תליא נמי בספק הנ"ל, דלהצד הראשון שהוא דין בקרבן תמיד, א"כ כיון דכבר עבר זמן התמיד תו אין התמיד מעכב. אבל אם הוא דין בקרבנות שלא להקריבם קודם התמיד, א"כ גם בעבר זמן התמיד לא עדיף מהיכא דליכא תמיד.

אמנם י"ל דגם אם נימא דבליכא תמיד אסור להקריב שום קרבן, מ"מ בעבר זמן התמיד לכו"ע שרי. דכיון דאין זה זמן הראוי לתמיד לא שייך עיכובא בזה. ובזה היינו מרויחין ליישב הקושיא הנ"ל מתמידין ומוספין, די"ל דגם אם נימא בדבליכא תמיד אין מקריבין שאר הקרבנות, מ"מ יכולים להמתין עד שיעבור זמן התמיד ושוב יוכלו להקריב הכל. ושוב הראוני דכן תי' הגרי"ז ז"ל בחי' למנחות מ"ט יעו"ש.

מיהו מדברי האוה"ח הק' ז"ל הנ"ל מוכח דגם בעבר זמן התמיד א"א להקריב. דהא כ' דמה"ט נחשב התמיד כמצוה שיש בה חסרון כיס, דאם לא יקריבוהו לא יוכל להקריב שום קרבן. ולהנ"ל צ"ע, דעכ"פ לאחר שיעבור זמן התמיד שוב יוכלו להקריב כל הקרבנות. אלא בע"כ דגם בכה"ג אסור.

ג) תו י"ל בע"ה נפק"מ נפלאה. אם הקריבו בשוגג קרבן קודם תמיד של שחר, האם איכא עתה איסור להקריב עוד קרבנות עד שיקריבו התמיד או לא. ולכאו' תליא בספק הנ"ל. דאם נימא דהוא דין על הקרבנות שלא להקריבם קודם התמיד, א"כ אע"ג דכבר הקריבו קרבן אחד מ"מ חל איסור על כל קרבן וקרבן להקריבו קודם התמיד. אבל לאידך גיסא, דהוא מצוה על התמיד להקריבו ראשון, א"כ כיון דבלא"ה התמיד כבר לא יהי' ראשון, שוב ליכא איסור להקריב קרבנות אחרים קודם התמיד.

ואע"ג דקרבן התמיד קודם לכל הקרבנות גם מדין תדיר, וא"כ גם אם כבר עברו והקריבו קרבן קודם התמיד מ"מ חייבים להקדים התמיד לשאר הקרבנות [והתוס' ביומא ל"ד א' ד"ה העולה ועוד בכ"מ הק' על גוף הלימוד דאסור להקריב קודם תמיד של שחר למאי בעי' תרי קראי תיפו"ל דתדיר קודם], הא ליתא, לא מבעיא להך גיסא בדברי התוס' במנחות שם דמשום הך דינא דאסור להקריב קודם תמיד של שחר מיפסיל אפי' בדיעבד [עי' בדברי המל"מ ל"ל בפ"א מתמידין ה"ג ד"ה ודע שלפי, וע"ע בדברי התוס' בהוריות ד' א' ד"ה שהביא לענין תמיד של ביה"ע], א"כ שפיר איכא נפק"מ דאי משום תדיר אינו נפסל בדיעבד. אלא אפי' לדעת רוב הראשונים ז"ל דלא נפסל בדיעבד. מ"מ אכתי איכא נפק"מ למאי דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מתמידין ה"ג דאיכא איסורא להקריב קרבן קודם תמיד של שחר, והשתא אי משום תדיר, מצוה איכא איסורא ליכא.

ונלע"ד בע"ה ראי' נפלאה, דגם אם עברו והקטירו קודם תמיד של שחר, אכתי איכא איסורא להקדים עוד קרבן ובהקדם ב' הקדמות.

ס) הנה אם נימא דכיון שכבר הקריבו קודם התמיד תו ליכא איסורא להקדים, א"כ הי' מן הדין דבתמיד של בין הערביים דילפי' מעליה השלם דאסור להקריב קרבן לאחר תמיד של ביה"ע, אם עברו והקריבו לאחר התמיד תו ליכא איסורא דבלא"ה תמיד של ביה"ע לא יהי' הקרבן האחרון.

כ) בפסחים נ"ט א' במחוסר כיפורים שלא הביא קרבן חטאת בערב פסח אמרי' דמותר להקריב החטאת משום דעשה שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה יעו"ש.

והשתא להנ"ל תיקשי למאי הוצרכנו לתורת דחי' ימתינו עד לאחר שיקריבו פסח ואפי' פסח אחד ושוב יוכלו להקריב החטאת בהיתר גמור. אע"כ דחל איסור על כל קרבן להקריבו לאחר תמיד של ביה"ע, ולפיכך גם אם יקריבו את הפסח אכתי שאר הקרבנות באיסורייהו קיימא, ומינה לתמיד של שחר, דגם אם עברו והקריבו קודם התמיד מ"מ אסור להקריב עוד קרבן עד שיקריבו התמיד.

מיהו י"ל דכל מצות השלמה ד'עליה השלם' היינו רק בקרבן שזמנו להיות קודם התמיד ועלה הקפידה התורה שיהא התמיד אחרון לכל הקרבנות, אבל קרבן פסח שהתורה קבעה זמנה לאחר התמיד של ביה"ע ודאמרי' התם דיאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערביים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערביים בלבד, ולפיכך לא פגע ולא נגע בהשלמה, ובהכרח דכן הוא, דהא בכל יום הי' מקטירין קטורת אחר תמיד של ביה"ע, ואע"ג דלהקטיר אסור אחר תמיד של ביה"ע ואפי' קומץ ומנחה [לולי טעמא שכבר נתקדשו בכלי קודם התמיד] וכדכ' התוס' במנחות כ"ר ב' ד"ה אלא, אלא בע"כ משום דזמן הקטורת הוי בתר התמיד אינה נכללת ב'עליה השלם'.

ברם, לפי"ז נמצא חידוש דין, דאם אירע ומחוסר כיפורים הקריב קרבנו בערב הפסח אחר התמיד משום דעשה דפסח דוחה עשה דהשלמה, שוב מותר להקריב שאר הקרבנות דבזה הדרי' לדברינו דשוב לא יהי' התמיד קרבן אחרון.

ולאחר החיפוש מצאתי מציאה נפלאה בדברי החזו"א ז"ל בהוריות סי' ד' סקי"ב וז"ל, "ואולי אין עשה דהשלמה על כל קרבן וקרבן שמקריב אחר תמיד של בין הערבים אלא על הראשון, דכיון שהקריב קרבן אחר אחר תמיד של בין הערבים כבר לא הושלמו קרבנות היום על תמיד של שחר, ושוב מותר להקריב עוד קרבנות אחר תמיד של ביה"ע, ולפיכך בעה"פ שניתן לדחות עשה דהשלמה למחוסר כיפורים מותר להביא אחריו חטאת חלב". והנה ששתי על דבריו ז"ל כמוצא שלל רב, כי הן הן הדברים אשר עלינו ת"ל, וגם מוכרח כדכ' דמה שפסח קרב אחר התמיד אין זה נחשב כלא הושלמו קרבנות היום על תמיד של ביה"ע.

תמצית העולה מהדברים

א) קיי"ל דאסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר וכן אסור להקריב קרבן אחר תמיד דבין הערביים, ויש לחקור בגדר הדין האם הוא חלק ממצות התמיד שיהי' הקרבן הראשון והאחרון ביום, או דילמא הוא דין על הקרבנות שלא להקדימם או לאחרם לקרבן תמיד.

ב) והספק הזה נוגע נמי להגדרת המצוה האם הוי מצות עשה או איסור עשה, דאם הוי חלק ממצות התמיד הוי מ"ע, ואם הוי חלק ממצות הקרבנות א"כ הוי איסור עשה שלא להקדימם או לאחרם לתמיד, ומצינו בזה פלוגתת רבנן קמאי ז"ל.

ג) י"ל נפק"מ, אם יודעים שלא יוכלו להקריב קרבן תמיד האם מותר להקריב שאר הקרבנות, והראב"ד ז"ל כ' דמותר, אבל האוה"ח הק' ז"ל כ' דאסור.

ד) יש להביא ראי' נפלאה מהא דמספקינן ביש רק ב' כבשים האם יקריבום לתמידין או למוספין ותיקשי הא אם לא יקריבו תמידין א"א להקריב מוספין, ויש לדחות דהספק הוי על כבש לתמיד של בין הערביים.

ה) ואכתי צ"ע מהא דמספקי' בב' כבשים לתמידין דלמחר או למוספין דהיום ותיקשי הא משכח"ל כשיש הרבה קרבנות להקריב למחר ואם לא יקריבו תמידין למחר לא יוכלו להקריב שום קרבן, ומה"ט גופא עלינו להעדיף תמידין דלמחר.

ו) תו י"ל נפק"מ בעבר זמן התמיד אי מותר להקריב קרבן וי"ל דלב' הצדדים הנ"ל מותר דכבר ליכא חיוב קרבן תמיד, אולם מדברי האוה"ח הק' ז"ל יש להוכיח דאפי' בכה"ג אסור.

ז) תו י"ל נפק"מ נפלאה, בעברו והקריבו קרבן קודם התמיד האם הותר מעתה להקריב עוד קודם התמיד, דלהצד דהוא דין שהתמיד יהי' ראשון א"כ כיון דבלא"ה התמיד לא יהי' ראשון הותר הכל, אבל להצד דהוא דין בקרבנות א"כ בכל קרבן איכא איסור להקריבו קודם התמיד.

ח) יש להוכיח מהא דבער"פ אע"ג דהתמיד אינו קרבן אחרון ביום דהא איכא פסח עכ"ז אסור להקריב קרבן אחר, ויש לדחות דהתם חייבה התורה לאחר הקרבת הפסח.

ט) ולפי"ז י"ל דאם הקריבו חטאת דמחו"כ בע"פ אחר התמיד שוב מותר להקריב שאר קרבנות, ומצאתי ת"ל דכ"כ החזו"א ז"ל.

עטרת זקנים

ליקוטים נפלאים מתורת רבנו ק"ק מדז'יקוב זי"ע

בין המצרים

על פי מה שפירשתי **'ובנה אותה בקרוב בימינו בנין עולם', ש'בונה ירושלים ה'** (תהלים קמז)

ובמה בונה אותה, "בימינו" על ידי הימים שלנו, שבכל יום כשאדם עובד אותו ית"ש, הכל לפי מעשיו בונה את ירושלים ובית המקדש, יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח למשל לבינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו.

וכן שמעתי מהרב הקדוש מורינו **הרב אלימלך** זצ"ל שכשעשה עליית נשמה ראה שנושאים את כלי הבית המקדש, ואמרו לו שהם אותם הכלים שהוציא הוא מהגלות, ופעם אחת אמר שנפלה בית טומאה אחד בצורה גדולה מאוד, ובכל יום עולים אלפי אלפים בעלי מלאכות בנאים לבנות החומה, אבל יש לי שומר טוב, שכשהגר מורינו הרב **יעקב יצחק מלאנצהוט** מתפלל תפילת י"ח מתפילת מנחה מפיל כל מה שבונים, והבנתי דברי הקדושים, שמפיל זה, על ידי שעל ידי תפילתו בונה חומות ירושלים ובית המקדש, ולפי ערך שבונה חומות ירושלים לפי ערך זה מפיל בהבית הזה של טומאה, כי כשזה קם זה נופל. וזהו שנאמר כי תבנה בית חדש ... (זרע קודש פר' כי תצא)

וזהו שאמר: (תהלים עג) **"אך" טוב לישראל**, על כ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב, על דרך הנ"ל שאוצר גנוז במקום שיש הרבה מנעולין, ועל דרך זה ימים אלו שבין המצרים, והם נגד כ"א יום מראש השנה עד שמיני עצרת.

(זרע קודש פר' דברים ד"ה בהפטורה ידע, וע"ע שם ברישׁ הפרשה, שרומז על כ"א ימי הימים טובים)

(ע"ע מהרש"א בבורות ח: מג"ע ואתחנן אופן קז)

כל המיצר לישראל נעשה ראש (גיטין נו:).

כי יש כ"א יום של בין המצרים, והמתקתן על ידי שממשיכין מן כ"א יום מן ראש השנה עד שמיני עצרת כנודע. וזהו 'כל המיצר לישראל', הכ"א יום של בין המצרים שהם במיצר, אמנם 'נעשה ראש', כי 'נעשה' מלשון תיקון, שהתיקון הוא שממשיכין הימים מן ראש השנה הנקרא ראש, והבן.

(אמרי נועם, מועדים ליקוטים מפי אנ"ש)

נראה לרמז על פי מה דאיתא בספרים שכ"א ימי בין המצרים הם נגד כ"א יום מראש השנה עד שמיני עצרת נמצא שי"ז בתמוז הוא נגד ראש השנה, וזהו: **'ניתנה ראש'** היינו כשנזכור את יום ראש השנה שמכוון נגד י"ז בתמוז, אזי **'ונשובה מצרימה'** נקדים לעשות תשובה מתחילת ימי בין המצרים, דהיינו ב"ד בתמוז.

(רמזי הפלאות פר' שלח אות ל)

פינחס בן אלעזר כו', וברש"י לפי שהיו השבטים מבזין אותו כו',

יש לרמז אשר כוונת זמרי היתה ע"י שיעבור בעירה גדולה כזו ויתחבר א"ע עם העכו"ם יהיה לו פרנסה כמו שאומרים האפיקורסים גם בזמן הזה. וזהו שנאמר שהושיבו חניות מוכרות לחם ויין בשוק של זונות, עיין במדרש, היינו אשר ע"י הזונות יהיה להם לחם ויין, וזה היה כוונת זמרי.

ופינחס קנא קנאת ד' צבאות וביטל אפיקורסות והמספחת הזאת המתהלכת בעוה"ד, וע"כ היו השבטים מבזין אותו 'הראיתם בן פוטי זה שפיטם עגלים לעבודה זרה', היינו, יתרו פיטם עגלים לע"ז בשביל הפרנסה. ולזה 'בא הכתוב ויחסו אחר אהרן' היינו, שהראה להם הקב"ה אשר יוכלו להשפיע שפע הפרנסה מצד הקדושה היינו ע"י הקטורת שהקטיר אהרן, שהקטורת מעשרת, היינו, הגם שצריך לפרנס א"ע, עכ"ז היה לו ליקח הפרנסה מצד הקדושה כמו ע"י הקטורת, ובדין הרג את זמרי.

ולזה אמר הקב"ה 'הנני נותן לו את בריתי שלום' וע"י השלום נתרבה שפע הפרנסה בבית. ושילם לו הקב"ה גמולו בשביל שקנא בענין הפרנסה, ע"כ נתן לו הקב"ה ברית שלום רומז על הפרנסה שלא יצטרך למריבות וקטטות בתוך ביתו ח"ו. (עטרת ישועה)

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם כו'.

ובמ"ד בדין הוא שיטול שכרו, ותמהו כל מפרשי התורה, הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם איני מבין למה הרעישו בזה, הא בפשוט ניחא ואין כאן התחלת קושיא, לפי"מ שפירשז"ל 'והיתה לו ברית כהונת עולם' א"כ השכר הוא הכהונה כמבואר בפסוק, ובפירוש איתא במסכת אבות 'שכר מצוה מצוה', א"כ ניחא ע"י מצוה זו שעשה נותן לו הכהונה שהוא ג"כ מצוה לעמוד לפני ד' ולשרתו, כי שכר מצוה מצוה ובדין הוא שיטול שכרו בזה, והוא פשוט.

(הגה"ק ר' חיים מנחם דוד הורוביץ אבד"ק דזיקוב)

עטרת זהב

פרקי הגות ומחשבה בפרשה

וַתִּזְנַח מִשָּׁלוֹם נַפְשִׁי (איכה ג יח)

ברוריה היא אמא לעשרה ילדים, ומטבע הדברים היא עסוקה מאד. יש לה עשר שכבות גיל שכל אחת דורשת יחס שונה, המתבגר צריך הערכה, המתנער צריך תמיכה, המתגדלת צריכה צומי, ושאר הילדים צריכים אהבה וחום. וכל זה נצרר בחבילת מטלות קטנה יחסית לעומת מטלות הבית.

בשביל שתשעים וחמש המטרים שהם מתגוררים בהם ייראו כמו מקום שפוי ולא כמו גן חיות בוטיק, היא צריכה לחלק את היום לשלישים, כשבכל שליש היא צריכה להעמיד מכונת כביסה אחת, לשטוף צד אחד במטבח על כליו ושישו, ולסדר חדר אחד או שניים.

היא צריכה גם לדאוג להאכיל את כל הזאטוטים, למעוך בטטה לתינוק, להכין שניצלים ופתיתים לילדים מגיל שנתיים עד עשר. ואת אלו שמעל גיל עשר, היא כבר צריכה להזין ברבע עוף שלם ותפוחי אדמה בתנור. כמובן, אי אפשר לאכול בכל יום אותו דבר, על כן היא צריכה בעקרון להגות כבר בסיום הבישולים של היום הראשון - רעיון מה לבשל מחר.

דילגנו על סנדוויצ'ים בבוקר. על ארוחות ערב שנמרחות משעה חמש אחר הצהרים עד אחת עשרה בלילה לאחרון המתבגרים. על מקלחות. על השכבות. על סיפור במיטה ועוד.

נוסף לכל זה, ברוריה גם עובדת במשרה מלאה. היא צריכה להכניס הרבה כסף הביתה, בלי עין הרע הרבה ילדים שכל אחד דורש את שלו, ותמיד זה מסתכם בהרבה ואפילו בהמון - כסף.

אז היא הלכה ל"קורס" של חמשה מפגשים, אשר בהם היא קיבלה כלים איך לארגן בית, או יותר נכון איך לסדר נכון את החיים, ולהפיק מתוך הזמן המצומצם שעומד לרשותה - זמן לכל מה שעליה להספיק.

היא למדה לתכנן מכונה כזו, שהיא בעצם "טבלה ארגונית", אשר מן הצד האחד רשומים בה כל - אבל כל - המטלות שעליה לעשות. ובאמצע יש שעות שחולקו משבוע שלם, ואז צריך למתוח קו בין מטלה לשעה, ואח"כ בסיום מילוי המטלה לציין ווי. כך היא למדה לפרוס את היום לשלישים כנ"ל, ויש לה זמן להכל גם לעבודה בחריצות, וגם לבית ביעילות.

ויש עוד פרט בחייה של ברוריה.

ברוריה היא אלמנה.

היא בודדה.

***

אבל, משום מה ה"טבלה הארגונית" עוזר לה גם להתמודד עם הענין הזה.

פשוט, אין שום משבצת שכתוב שם שהיא אלמנה. אז נכון שמכלול המשבצות זועק בכל קול שהיא אלמנה, כי אחרת, לדוגמא, לא היה כתוב ב"טבלה הארגונית" שלה פרטים כמו 'להוריד את הזבל', 'ללמוד א' ב' עם מושיי בן החמש', 'לכוון את השעון שבת', 'לנתק את השעון שבת' וכו'. אבל סוף כל סוף אין שום משבצת שכתוב בה 'אני אלמנה וקשה לי'!

אז הבית מתקתק, וברוריה ממש כמו "מכונה מתקתקת". ידיה פועלות במרץ והיא מלאה סיפוק. וגם הילדים - זרע ברך ה' בלי עין הרע - מטופחים ורגועים.

אבל לפעמים יש התפרצויות.

למשל. כשהילד בן השלש בוכה יותר מהזמן המוקצב לו ב"טבלה הארגונית", ברוריה מוצאת את עצמה מנותקת ממנו לגמרי. היא מבינה שליבה אומר לה: 'הזהרי, אם תכנעי ללחץ שלו את עוד תפסידי את כל היום!

והוא בוכה ואף אחד לא שם לב אליו.

ובלילה, אחרי שהגדולים כבר נרדמו והקטנים כבר התעוררו, וקיבלו בקבוק ונרדמו להמשך הלילה.

לבה נשפך. היא כולה שפוכה. פתאום היא מרגישה את עצמותיה.

כמובן שהיא מילאה "ווי" על מנוחת הצהרים, אבל גם מנוחה זו היתה מנוחה של "מכונה" ולא מנוחה של "בן אדם". עכשיו היא מתפרצת על עצמה, וכועסת על עצמה שלא התייחסה לילד הבוכה נעבעך - גם הוא יתום.

והיא רוצה להלקות את עצמה כשהדמעות שלו עולות לנגד עיניה. והיא רוצה להרביץ לעצמה על כך שהיא לא התייחסה לילדה ששרבבה לעצמה ציור ורצתה "תשומת לב" בנוסף על ה"תשומת לב" שהוקצב לה לשיעורי הבית.

אבל היא יודעת, שאם היא רוצה להיות מכונה חרוצה, ושהבית יתקתק, ויהיה מאורגן, היא חייבת להירדם עכשיו, כדי שתספיק לקום שעה וחצי לפני הילדים, להכין להם בגדים ליד המיטה, להתפלל כמה מילים ולהתחיל לסמן "וויאים" ביום החדש.

ברוריה היא מכונה. מכונה חרוצה ומפיקה תועלת מרובה.

***

ואז הופיעו המלאכים, ובישרו לה, שמתארגנת "קייטנת אלמנות". היא לא רצתה להירשם, אבל היא הרגישה שעוד רגע משהו יקרוס. היא חייבת את זה. כך ליבה אמר לה.

והיא נרשמה.

והיא נפרדה מהילדים בדמעות. והם הבטיחו להתנהג יפה. והקטנים הלכו לסבא וסבתא - ההורים של הבעל המנוח. והיא נסעה.

והיא מצאה את עצמה בבית מלון כשמסביבה עוד כמאתיים שלשים ושמונה אלמנות, שהגיעו מכל הארץ להיות ביחד.

התוכנית הראשונה החלה מיד עם בואם. האולם המרכזי הוחשך, הודלקו נרות רבים בצדדים והושמע ברקע כינור. ואחת מהן התחילה לבכות. והיא גררה מיד את חברותיה.

וכולן בכו יחד.

חמש שעות. עד אמצע הלילה.

ולמחרת לא היתה שום "סדנת ארגון" וכאלה. היה שם אוכל טעים, והרבה. והם קצת צחקו ושוב בכו. הרבה הן בכו שם.

כתום חמשה ימים נפרדו האלמנות זו מזו, וחזרו לביתן. מלאות כח וגדושות עוצמה.

הן לא קיבלו שם "כלים להתמודדות עם הבדידות". הן לא קיבלו שם "עצות לניהול בית כשהשותף איננו". אבל הן קיבלו שם המון כח.

והיא לא ידעה להסביר לחמותה השכולה מה היה לה טוב שם. וחמיה אפילו קצת כעס כשהוא שמע ש'סתם בכו שם כמו ילדות קטנות', והוא טען בתוקף שאין ענין ללבות את הכאבים שנדחקו כבר.

והיא לא ניסתה להתווכח. כי רק היא ידעה, שהבמה שהלב שלה קיבל בימים האלה, והמקום וההכלה שהיא נתנה לו בלי דפים וטבלאות - צבר עוצמה.

ועכשיו היא יכולה למלא טבלאות חדשות עד שנה הבאה. ושנה הבאה היא תלך שוב פעם אפילו עם חמיה לא מבין 'וואס פעלט עס אויס'.

***

בשלשת השבועות אנו "נותנים מקום בתוכנו" ל'געגועי', ל'צפייה', ל'ערגה', ל'כאב' - וזוהי חובה קדושה, כי צריך להתאבל על ירושלים.

אבל שונה היא המצווה של 'להתאבל על ירושלים' משאר המצוות.

מצוה זו איננה כתובה במשבצת. ואין דרך לסמן עליה 'ווי' בשום אופן. ודווקא היא נותנת לנו כח, לימים השגרתיים שהכל טוב ויפה. בשביל שלא נקרוס תחת הברזל הקר שדורש מאתנו לפעול ולעשות כמו מכונה ולא כמו 'יהודי עם לב חם'.

שלשת השבועות - הם לא רק בשלשת השבועות. שלשת השבועות הם סמל לכל השנה, לתת ללב שלנו לדבר. לתת לרגש שלנו להביע את עצמו.

ולתת לנשמה שלנו כח.

לעטר פתורא

דרושים נאים לפרשת השבוע

"בריתי שלום"

וצ"ת מה היא אותה בריתי שלום שזכה לה פנחס. וכתבו התוס' (זבחים קא:) בשם הספרי דבריתי שלום היא גימטריא למספר שלש מאות ושמונים, שהאות ואו' קיטעה, שיצאו מפנחס שמונים כהנים גדולים בבית ראשון ושלש מאות בבית שני (ועיין שם ברש"ש ובספרי בשינוי גריסאות), וכן כתב באבן עזרא בפרשתנו, שהשכר שקיבל פנחס היה שיצאו ממנו הכהנים גדולים. וצ"ב, למה דוקא זהו שכרו, ומה מידה כנגד מידה יש כאן.

וכדי להבין את הדברים צריך להקדים ולהבין כיצד באמת נתפתו רבים מדור דעה לחטא של בנות מדין, איך יתכן שדור כזה, שאין לנו כל השגה במעלתו, נופל בחטא כזה שפל. והדברים יתבארו להפליא ע"פ דברי המכתב מאליהו (ח"ב ע' 164), שהאריך שם הגר"א דסלר זצ"ל בענייני המידות, וכתב שבכל מידה טובה ישנה הקיצוניות שלה, שהיא בעצם הפסולת שלה. דהינו, שכאשר מרבים במידת החסד ולא ממזגים אותה כראוי במידת הדין, מגיעה היא לקיצניות שלילית, שהיא בעצם הפסולת שלה - פזרנות יתר וכדומה, ויכול אפילו להגיע מזה עד לחטא של עריות ממש, כמ"ש "חסד הוא". ומאידך, מידת הדין, אם לא תהיה מעורבת במידת החסד כלל, הפסולת שלה תהיה שירצה לבטל את השני, עד כדי כך שיוכל להגיע ממש לרציחה רח"ל. ולפ"ז ביאר המכתב מאליהו שהפסולת שיצאה מאברהם אע"ה (ל' הספרי וזאת הברכה), ששורשו היה ממידת החסד, היה ישמעאל שחטא בזנות כמ"ש שראתה אותה שרה 'מצחק'. אמנם הפסולת שיצא מיצחק אע"ה, שמידתו היתה מידת הדין והגבורה, היה עשו, שהיה רוצח ושופך דמים.

ולפי הדברים הללו ביאר במ"א עצת בלעם (ח"א ע' 236), שהרי אמרו חז"ל בגמ' (ע"ז ד.) שידע בלעם לכוון את הרגע שבו זועם הקב"ה בכל יום, ואל אותו הרגע כיוון את קללותיו, אמנם לא עלתה בידו מכיוון שלא כעס הקב"ה באותם הימים, כדאיתא שם, 'אמר להן הקב"ה לישראל - עמי, ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן הימים'. אמנם, כאשר ראה בלעם כן, שהקב"ה לא כועס כלל, דוקא בגלל זה הלך ויעץ לבלק שזהו הזמן הראוי להחטיא אותם בזנות (סנהדרין קו.), שכאשר ראה שהקב"ה מנהל את עולמו אך ורק במידת החסד וללא מידת הדין כלל, מיד הבין שזה הזמן הכשר ביותר לחטוא בעריות - הפסולת של הקיצוניות בחסד, כנ"ל, ולכן באמת נפלו בו רבים, רח"ל.

ברגעים אלו, כאשר הקב"ה הנהיג את עולמו רק בחסד כדי שלא יוכל בלעם הרשע לקלל את ישראל, בא פנחס בקנאתו והחזיר את האיזון לעולם, הוא נהג במידת הדין בזה שקיים את הדין של קנאים פוגעין בו, ובכך חזר העולם למיזוג הנכון, ומיד פסקו העם מלחטוא. ולזה רמז רש"י בלשונו הזהב שפירש 'בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף', כי כביכול פנחס כעס את הכעס שהיה אמור הקב"ה לכעוס כדי לאזן את העולם כראוי. ולכל הנ"ל נתבארו דברי הספרי כמין חומר, פנחס בן אלעזר בקנאו את קינאתי - שידע להחזיר את מידת הדין אף בשעה שהקב"ה הנהיג את עולמו רק בחסד, הוא זה שידע למזג את הדין ולכעוס את הכעס שהיה אמור הקב"ה לכעוס, כנגד זה זכה שיצאו ממנו כהנים גדולים, שהם אלו שבשעה שהקב"ה עומד בדין על כלל ישראל, ראויים הם להיכנס לקודש קדשים ולכפר על כלל ישראל, להכניס את מידת הרחמים אף בשעת הדין.

עטרת פז

ממחשבת המוסר

בין המצרים

המ"ב מביא בסימן תקנא: ובכונות האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה. עצם המושג בכיה על החורבן הוא דבר זר שאין אנו יודעים מה הוא, שלא יודעים על מה לבכות, אם כן כיצד נבכה כל יום חצי שעה? בעלי המוסר אומרים כי אחת הסיבות המרכזיות שאיננו מסוגלים לבכות על החורבן, נובע משקיעות בתאוות עולם הזה, תאוות האכילה היא תאווה שכמעט אסור לדבר עליה, על צורת האכילה, כמויות האכילה והעסוק סביב נושא האוכל.

אמרו במדרש עד שאתה מבקש שיכנסו תורה לתוך מעיך בקש שלא יכנסו אכילה ושתיה למעיך.

על הגרמ"י לבקוביץ זצ"ל סיפרו, שבצעירותו אכל פעם אחת גלידה ואמר שזה לא בשבילו! תאוה שאין הוא נצרך אליה ומאז ועד סוף ימיו לא אכל גלידה 'הרגשים' של אדם שדבוק בתורה שהרגיש מתיקות התורה וידע שזה לא הולך ביחד עם גלידה, הוא אמר שזה הנהגה בשבילו ולא בשבילי כל אחד, אבל מושג אפשר לקבל. 'בכל דרכך דעהו' אלו הלכות מפורשות בשו"ע מה שנצרך לאדם מה שיוסיף לו כח, שמחה, חשק בעבודת ה' יקח, אולם מה שלא, זה תאוה שמרחיקה את האדם מבוראו כמו שהאריך המסילת ישרים בתחילת הספר.

כתב הגר"א מובא באבן שלמה: אין דרך יצר הרע מתחילה, להפציר בעבירה וכו' וכשרואה שאינו מתגבר עליו מתחיל למשכו ברשתו ומסיתו לעשות מצוות שיש בהם הנאות הגוף כגון אכילה ושמחה של מצווה וכאשר הוא רגיל בתענוגי מצווה אז מתחיל להמשיכו אחר תאוות עולם הזה וכו' וכו' עד שמביא את האדם להתאוות לדברים שאין בטבע האדם להתאוות עליהם.

מהרח"ו בספר שערי קדושה כתב: אחר כך תסעוד סעודתך פת במלח ומים במשורה כי צדיק אוכל לשובע נפשו לקיום הנפש, ואף גם זה לשם שמים להיות חזק לעבודתו יתברך, כמו שכתוב (משלי ג' ו') בכל דרכיך דעהו, ועמוד באימה על שלחנך הנמשל אל המזבח כי על שלחן המלך אתה אוכל, ולמען יהיה שלחנך מזבח כפרה לכפר עונותיך בהמעיט מאכלך להחליש הקליפה השורה במזון שנפשך נזונת בו, תעסוק בתורה איזו משנה או מזמור, ויכריזו עליך זה השלחן אשר לפני ה', ויחלש כח היצר הרע מעליך ותתחזק נפש השכלית שבך על ידי התורה שהיא מזון אל הנפש הזו גם היא. ואחר שנזונו גופך ונפשך על ידי אכילת מזון שזן ומפרנס אותנו ועל ידי התורה, אל תהיה כפוי טובה לגזול את ה' ותברך לו ברכת המזון בשמחה יתירה כמי שמקבל מתנה מיד זולתו. וזהו שאומרים בברכת נודה לך, ועל תורתך שלמדתנו ועל אכילת מזון שאתה זן ומפרנס אותנו. ובשכר זה יפתח אוצרו הטוב אליך ותתפרנס מידו הרחבה תמיד:

עטרת המקרא
באורים בפרשה בדרך הפשט

משיחת פנחס

זבחים קא: לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. ר"א אמר: עד ששם שלום בין השבטים, שנאמר כו'. ואידך נמי והכתיב: והיתה לו ולזרעו אחריו, ההוא - בברכה הוא דכתיב. וכתבו התוס', שברכו הקב"ה שיהיה כהן, ומיד היה יכול להיות כהן אלא שתחילה צריך להלבישו ולמושחו ולחנכו בחביתין, אבל שמא לא נתרצו לו כל ישראל באותה שעה מפני שהרג נשיא שבט עד ששם שלום בין השבטים בימי יהושע, ואז נתרצו לו והלבישוהו **[ומשחוהו]** וחנכוהו בחביתין. והנה נחלקו האחרונים אם משוח מלחמה שנעשה כ"ג טעון משיחה אם לאו. החקרי לב [או"ח ב,קיח] כתב בפשיטות דטעון משיחה. אולם בכתבי הגר"ח (יומא עג.) כתב דאין צריך עוד משיחה, וכתב ג"כ דאלעזר לא היה טעון עוד משיחה כשנתמנה לכ"ג, כיון שכבר נמשח בשמיני למילואים. ולכאורה פלוגתתן תליא בגירסאות בתוס', דאם גורסים ואז נתרצו כו' **ומשחוהו**, עולה כהחקרי לב, דאע"ג דכבר היה פנחס משוח מלחמה היה טעון עוד משיחה כשנתכהן. אולם אי לא נגרוס כן, משמע כהגר"ח.

והנה הגר"ח בספרו (פ"ב מביאת מקדש) כתב דאע"ג דכהן הדיוט אינו מצווה באיסור מן המקדש לא יצא בשעת עבודה (לדעת הראב"ד), מ"מ כהן משוח מלחמה מצווה, ולמד כן מבני אהרן שנמשחו בח' למילואים, ונזהרו שלא לצאת מן המקדש. ויש להעיר על דבריו, דהנה בדעת זקנים מבעלי התוספות כאן כתבו, הקשה הר"ד שמואל שהרי משמיני למלואים היה פנחס משוח מלחמה, שכן מונה שמחה זו בשבע שמחות שהיתה אלישבע אשת אהרן יתירה על האחרות, שהיה בן בנה משוח מלחמה. ושמא משם נתן לו להיות משוח מלחמה, אבל לעבודה ולדורות לא, וכאן ניתנה לו הכהונה לכל מילי ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. [ועי' מהרש"א זבחים קא. שהביא דבילקוט הושמט הא דבן בנה משוח, וביאר דאתיא כמ"ד דעדיין לא נתכהן פנחס]. ועולה מהדברים, דיתכן מציאות של משוח מלחמה בלי שיהיה כהן, הרי דדין משיחה דמלחמה אינו שייך למשיחה דעבודה. וא"כ אין ללמוד משוח מלחמה, מבני אהרן, דהתם נהי דלא היתה המשיחה לכהונה גדולה אבל היתה עכ"פ לעבודה, משא"כ משיחה למלחמה אינה עבור עבודה [עכ"פ למ"ד משוח מלחמה אינו משמש בח' בגדים]. ולפ"ז יש לצדד דאף אי נאמר דאלעזר לא היה טעון משיחה כשנעשה כ"ג, דלא מצאנו בשום מקום שנמשח, אבל פנחס היה צריך משיחה כשנתכהן, אע"ג דכבר נמשח למלחמה.

עטרת חסידים
ממשנת החסידות על פרשת השבוע

שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה

אם בכל ימות השנה, פתח לנו המחבר את סדר יומו של ה'ירא שמים' בתחילת ספרו הגדול השלחן הערוך לפני האדם, וכך פסק בסימן א' סעיף ג': "**ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן בית המקדש**", ומתאמרא משמיה דא' מצדיקי בית גור, שמצוה זו ראויה ונוהגת ביראי שמים, כי הרי שאר העם מיצרים ודואגים על חורבן קומתם העצמית ובנינם הרוחני ורק אח"כ יתפנו להצר ולדאוג על שבר בת עמינו, הרי שבימים אלו, כפי אשר כינם ירמיה הנביא בקינת מגילתו: ימי **'בֵּין הַמְּצָרִים'** (עי' רש"י בשם המדרש איכה פ"א פסוק ג), קבעו לנו חז"ל הנהגות שונות להימנע מענייני שמחה ככל האפשר (איסור התספורת כפי שנהוג עפ"י הרמ"א בסעי' ד, ובמחבר הביא עוד שיטות לגבי אכילת בשר ויין בסעי' ט, וכן בסעיף טז מביא המנהג להתענות בימים אלו) וכלשונו של בעל הסדר היום לאחר שמביא החומרות הנוהגות בימים אלו: כלל העולה ירחיק ממנו כל שמחה וששון ויאנח ויאבל על חורבן בית מקדשנו ועל הצרות תכופות צרורות ומכופלות שאירעו לאבותינו בימים האלו ועד היום אין אנו נקיים בזמן הזה מצרות ואנחות, עכ"ל.

במיוחד תיקן לנו האריז"ל -הובא במשנ"ב סקס"ג- שיתאבל בימים אלו אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה, מנהג אשר התקבל בעבר בתפוצות ישראל ובפרט במדינות הגר, ישיבות החת"ם ותלמידיו הצועדים בדרכיו נוהגים כן עד היום, וז"ל מהרח"ו (שעה"כ דרושי חג השבועות): "ענין בין המצרים והם כ"א ימים שבין י"ז לתמוז עד תשעה באב. **מנהג טוב וכשר הוא מאד לכל בעל נפש לשבת באבלות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות בכיה ממש על חורבן הבית**, וטעם היות זה אחר חצות היום הוא כי אז הוא התעוררות הדינין בסוד כי ינטו צללי ערב אשר לסבה זו נשרף ההיכל אחר חצי היום, **ודבר זה עושה תועלת גדולה בנפש האדם**, וענין חצות הלילה אין צורך להזכירו כי אפי' בכל שאר הלילות צריך להתאבל על החורבן ומכ"ש בלילות בין המצרים שצריך להוסיף בבכי' **ועליו נאמר שמחו את ירושלם כו' כל המתאבלים עליה.** עכ"ל.

מעתה כל איש ישראל משים אל לבו לדרוש את ציון, להתבונן ולהתעמק באותן המעלות הנשגבות והשלימות הנרצית לה זכינו בעת אשר השרה השי"ת שכינתו בתחנונים בגלוי ובפרסיה, ומה שחסרנו כהיום בעת שאנו בגלות, והרבה הרבה יש להתבונן ולהעמיק בזה, במהות האבילות, מעלתה, ובמעשי רבותינו הצדיקים ושאר ענינים הנלווים לזה, במסגרת מצומצמת זו נעתיק מקצת דבריו של רבינו הגדול הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע המבאר בהרחבה גדולה את מהות וגודל החיוב להתאבל על ירושלים, כפי אשר פותח במתק לשונו בקושיא המפורסמת על הגמ' "כל שאינו מתאבל על ירושלים אינו זוכה לראות בשמחתה" וכיצד ניתן לומר כן על אחד שיגע ועמל בתורה ומצוות כל ימיו ועבד את בוראו בכל הרמ"ח והשס"ה, אבל החסיר פרט אחד ולא התאבל על ירושלים, הכיצד ניתן לומר שלעת"ל לא יזכה לראות בטוב ירושלים.

ומבאר ה'קדושת לוי' זי"ע בהרחבה גדולה את ג' סוגי האבילות, אבילות על חורבן הבית, חורבן ירושלים, ועל גלות ישראל, ואשר כל אחד מהחלקים ניתן להתאבל בב' אופנים, באופן פשוט כיאות לפחותי שכל וקלי הדעת, ויש בחינה עמוקה יותר למשכילים על דבר אמת, -כפי אשר נביא דבריו בעד"ה- ומעתה מסיק רבינו 'דכל מי שאינו מתאבל על ירושלים , שיש בה כמה מיני בחי' אבילות הנזכרים, וביחוד האבילות על חילול שמו הגדול בין הגוים, שאחרי שאינו מתאבל על חילול שמו ית', לכן כל צדקותיו אשר עשה לא יזכרו לו להנטותו לתחיה, לראות בשמחת ישראל ציון וירושלים' כי בלי ספק כל מעשיו היו מצוות אנשים מלומדה', ולא לעשות נח"ר לשמו הגדול ית', כי אם היו משיג איזה בחינת אהבה ודביקות לשמו ית' אייכה יוכל וראה חילול בעונותיו הרבים, ויתאפק לשום יד לפה מלהתאבל על זה אבילות תכופה'..

וכך הם ו' קצוות גדרי ההעדר שיש להתאונן ולהתאבל עליה, שהמדריגה הפחותה באבילות על חורבן בית המקדש הוא על העדר הטוב והברכה והשפע, והמדריגה הנעלית בזה הוא, על ההעדר הקרבנות שעל ידם נמחלו עוונותיהם של ישראל.

המדריגה הפחות באבילות על חורבן ירושלים הוא על העדר היופי העושר והכבוד והחכמה שזכו ישראל ועתה פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה, והמדריגה הנעלית בזה הוא, על העדר קדושתה שהיתה שרויה על תושביה, כפי אשר נוכחים אנו בכל מעשי העיר שכל כלי תשמישיה היו בטהרה ובקדושה יתירה נתקדשה, ובלי ספק אשר שוכניה היו שואפים רוח טהרה וקדושה תמיד.

המדריגה הפחותה באבילות על גלות ישראל הוא, על שפלותו שם ישראל בידי אומות העולם, אלו הן הלוקין אלו הן הגולין אלו הן הנחנקין, וכדי בזיון וקצף, והמדריגה הנעלית בזה הוא על העדר קיום מצוות התלויות בארץ ואוירה המחכימה.

וממשיך רבינו: "ולמעמיקים בחכמה וביראה, המה יראי ה' וחושבי שמו הדביקים בו לאהבה אותו אהבה שלימה, ימצאו בכל הג' בחינות חורבן הנ"ל אבילות יותר עצום, והוא, כי בחורבן בית המקדש וירושלים עיר הקודש וגלות ישראל מארצם, ימצא אבל כבד לאיש הישראלי עד כי לא תדמה עינו מאין הפוגות לדמוע דמע, יומם ולילה לא יתנו דמי באנחה ושברון מתנים וכליון עינים וברכים תלכה מים, בשום אל לב העדר כבודו ית' וחילול שמו הגול והנורא בין הגוים באמרם נלחמנו אתו בביתו וגם יכולנו לשומו מדבר שמם ... ועל דבר חילו שמו ית', הנ"ל יש להתפלש באפר ולזעוק מרה ולבכות כתנים ובנות יענה כל אשר לו מח בקדקדו ובצופה ומביט בנר הדלוק על ראשו, עד כי יערה ה' ממרום רוח וירום קרן משיחו, וישיב המלך את נדחו, והיה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ועוז לעמו יתן ויברך את עמו בשלום, שלימות השם ושלימות הכסא, ואת רוח הטומאה יעביר מן הארץ, והאלילים כליל יחלוף .." עייי"ש מתק לשון קדשו ותעורר נפשך.

[כ"פ כפי שהובאו בארוכה בספה"ק 'באורי החסידות', אולם בליקוטים למסכת אבות פ"ב נמצא זה בקצירת האומר, עייי"ש].

בהמשך ממשיך רבינו לבאר כיצד נוכל להבין, אשר מי שהתאבל על ירושלים זוכה לראות בשמחתה גם מי שלא סיגל בידו תורה ומצוות, ומבאר רבינו בטוב טעם ודעת, אולם מחמת קוצר היריעה, נביא רק את עצם הרעיון בדבריו הק', כאשר איש הישראלי משים לבו ומחשבתו בהאור הגדול שהיה לנו בהופעתו עלינו וגילוי והשראת שכינתו בתוכנו, אזי הוא 'זוכה' כבר עתה בשעת אלו המחשבות, ו'זוכה' מלשון הזדככות, אשר הדביקות באותם מחשבות לא רק שמעורר כיסופים וגעגועים לאותן האורות וההשפעות אלא הרי הוא דבק ומשיג ההשגות הנשגבות גודל יקר ונעימות התעלות הרוח וביטול החומר, תן לחכם ויחכם עוד, ועיין נא בספר הקודש ותחיה נפשך.

עטרות ודיבון
תחקירים בפרשת השבוע

אנו עומדים בתקופה של שלושת השבועות שהם ימים של עסק בענייני חורבן וגאולה. במאמר שלפנינו נעסוק בנידון של ג' שבועות שכידוע נחלקו בזה גדולי ישראל.

איתא בגמ' כתובות קי: **ר' זירא הוה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל** [פרש"י ורב יהודה מוחה בידו להכי הוה משתמיט מיניה], **דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה'. ורבי זירא, ההוא בכלי שרת כתיב. ורב יהודה כתיב קרא אחרינא, השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו'. ורבי זירא ההוא שלא יעלו ישראל בחומה** [ופרש"י יחד ביד חזקה]. **ורב יהודה, השבעתי אחרינא כתיב. ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא, דאמר ג' שבועות הללו למה, אחת, שלא יעלו ישראל בחומה, ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם, ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי. ורב יהודה אם תעירו ואם תעוררו כתיב** [ופרש"י שתי שבועות בכל אחת]. **ורבי זירא מיבעי ליה לכדרבי לוי דאמר שש שבועות הללו למה, תלתא הני דאמרן, אינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ** [ופרש"י בענגם. ל"א שלא ידחקו גרסינן, לשון דוחק, שלא ירבו בתחנונים על כך יותר מדאי] **ושלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים. בצבאות או באילות השדה, אמר רבי אלעזר אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה.**

וכבר נודע בשערים שהגה"ק מסאטמר זצ"ל חיבר ספר שלם בשם ויואל משה, ובו מאריך לבאר את עניין הג' שבועות. והנה דעתו שם, דאפילו אם יינתן רשות מאומות העולם לעלות לא"י, עדיין השבועה במקומה עומדת. וחילוה מדברי מהר"ש יפה, שהקשה, דכיוון דהשביעם הקב"ה שלא ימרדו באומות א"כ מהי השבועה שלא יעלו בחומה. ותירץ, **דסד"א דוקא בעודן תחת רשותן הוא שלא ימרדו בהן, אבל כשיכולין לצאת מתחת רשותן יצאו. להכי קאמר, שלא יעלו בחומה עד שיגאלו על ידי משיח. ולי' אפשר דהכא אפילו ברשות המלכיות קאמר, דכיון דה' פזרנו בכנפות הארץ אין לנו רשות להתקבץ ולהיות כחומה לעלות יחד לא"י עד שיקבצנו ה' ע"י משיח. וראיה לדברי, מהא דאמר לקמן בפ' אם חומה היא אם עלו ישראל חומה מן הגולה והתם לא מיירי ביד רמה.** עוד מביא שם מדברי הרמב"ן במאמר הגאולה וז"ל **והנה אחר הגאולה הזאת שנעשתה ברשיון כורש אתה יוד ממגילת אסתר הפזור הגדול והפירוד העצום אשר היה לעמנו בכל מדינות המלך אחשורוש מהודו ועד כוש ואחרי כן לא עלו לארץ רק מעטים עלו עם עזרא מבבל וכו' ויתכן אצלי כי רשיון כורש לא היה אלא למלכות יהודה ואם תאמר שהיה רשיונו על הכל כאשר אמר בכל מלכותו לא רצו שאר השבטים לעלות שלא אבו לדחוק את הקץ שידוע היה אצלם כי פקידת שבעים שנה לבבל נאמר ולא עליהם** עכ"ל. חזינן מדבריו, שאף שהיה אז ברשות המלכות, והיתה פקידה מן השמים לעלות לארץ ישראל ולבנות בית המקדש, והיה אחר זמן הקץ המבואר בקרא שבעים שנה, וגם התנבאו הנביאים שהיא פקידה לעלות כמבואר בקרא, אעפ"כ פחדו בכל המדינות לעלות מחשש דחיקת הקץ, יען שלא עליהם נאמרה הפקידה כי אם על בבל.

ובאבני נזר חיו"ד סי' תנד מאריך טובא בענייני מצות ישיבת א"י וכתב שם, **ועוד עיקר שבועה זו לא ידענו מה טיבה. כי שבועה היא כשהאדם נשבע. ומרע"ה כשהשביע את ישראל קבלו ישראל עליהן את השבועה כמו שפרש"י בפי' התורה בפסוק אלה דברי הברית** [דברים כ"ח פ"ט] **שקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה. וכן בפ' הר גריזים והר עיבל** [שם כ"ז כ"ו] **וענו כל העם ואמרו אמן. ואם השבועה הזאת היתה ע"י שלמה שאמר השבעתי ברוה"ק. הי' מהראוי שיאסוף שלמה כל ישראל שיקבלו עליהם השבועה ולא מצינו כזאת. גם לא יתכן כלל שיבשרם בשורת הגלות וישביעם. ועוד שבועה שהשביע אוה"ע שלא ישתעבדו בהם בישראל יותר מדאי מה טיבה והם לא ידעו כלל מהשבועה. ונראה, דהנה בהא דהחזיר הקדוש ברוך הוא את התורה לבני עשו וישמעאל ולשאר האומות הקשה בזוה"ק פ' בלק** (קל"ב ע"א) **לאיזה נביא שלהם נגלה. ותירץ ששאל את השר שלהם יע"ש באריכות בהוריות** (י"ג ע"א) **מפני שסורן רע פרש"י שיצר לבם רע הוא יותר מדאי סורם שר שלהם כדאמר בגר שסורו רע דהיינו יצה"ר ששר שלו רע היא עכ"ל. מבואר דשר של האומה הוא יצר של האומה כי שורש נשמתם ממנו כדמשמע במדרש גבי רהב שר של מצרים שקרא למצרים בניו ע"ש. מעתה יפורש ג"כ השבועה לאוה"ע, לשרים של כל אומה ואומה, שלא יסיתו כל אחד את אומתו לשעבד בישראל יותר מדאי, מאחר שיצר האומה מן השר, הרי ביד השר להסיתם לכל מה שירצה. וע"ז השביעם, שלא יסיתו לשעבד בישראל יותר מדאי. וע"כ כשהקב"ה נפרע מאומה נפרע מן השר תחילה, כי הי' במעל תחילה בהסתה.**

והנה כעין זה נוכל לפרש בשבועות ישראל, כי השבועה הי' לשורש נשמותיהם למעלה. והוא כעין שמשביעין את הנשמה קודם ביאתה לעולם תהא צדיק ואל תהי רשע [נדה ל ע"ב]. **והוא ג"כ כנ"ל שהנשמה תהי' חפצה ורצונה לטוב, ומ"מ ביד הגוף ללכת בשרירות יצרו הרע ולא לשמוע אל הנשמה.** ומסיים האבני נזר, **ובהכי ניחא שהרמב"ם וכל הפוסקים לא הביאו דין החמש שבועות שנשבעו ישראל דזה אין עסק בהלכה. דבאמת האדם עצמו כמו שהוא בגוף לא נצטוה רק שורש הנשמה למעלה. ואם האדם הולך בדרך טוב הולך בדרך שמלמדתו הנשמה ואין זה לימוד התורה רק לימוד הנשמה. ע"כ לא הביאו הפוסקים.**

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

הרה"ק רבי מאיר הלוי מאפטא זי"ע

בעל 'אור לשמים' - כ"ה תמוז

אב ובנו שראו את הקודש

חג השבועות בחצר הקודש בלובלין, על שולחנו הטהור של הרבי הקדוש - "החוזה" הסבו תלמידיו הקדושים, כולם גיבורים כולם קדושים וכולם כוכבי אור העתידים להאיר את העולם באור יקרות. בתוכם יושב רבינו הקדוש מראפשיץ, כשעל ברכיו בנו יקירו - רבינו הרה"ק רבי אליעזר'ל מדזיקוב, שזכה להצטרף לאביו במסעו אל הקודש, ועודנו ילד רך בשנים. עודם יושבים ונהנים מזיו השכינה השורה בעדת צדיקים, הבחין מר"ן מראפשיץ בבנו עלם החמודות כי עיניו משוטטות ובודקות את פני המסובים זה אחר זה, עד שנעצרו אל מול פני הרה"ק הרבי רבי בונם מפשיסחא. ברוח קדשו ובחריפות שכלו קרא האב את מחשבות בנו, והבין כי מהרהר הוא אחר העתידות, עת יגדל ויהיה לאיש, אם חלילה כבר לא יהיה הרבי חי עלי אדמות, בצלו של מי יסתופף, עד שעלה בדעתו כי יהיה זה הרבי רבי בונם.

באותו רגע לחש האב באזני בנו: "לא כן בני, כי הרב מסטאבניץ הוא אשר יהיה רבך!", והראה באצבעו על קרן זווית בו ישב בענוות חן הצדיק רבי מאיר סג"ל ראטטענבערג, רבה של סטאבניץ ולימים רבה של אפטא (לאחר שהרה"ק ה'אוהב ישראל' עזב את המקום).

לפי המסורת שהנחיל הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב הי"ד - נכדם של אותם הצדיקים - כה אמר האב לבנו כשאצבעו מופנה לאותו קרן זווית: "הלא עיניך הרואות את היהודי שם עם ה'שטריימל' הקרוע, אשרי מי שידבק בו!".

בנוסח דומה מסופר ב"נפלאות הרבי", כי ביקש רבינו רבי אליעזר'ל מאביו שימנה לפניו שבחם של הצדיקים שהתהלכו שם, הראה לו על רבי מאיר שישב בצד ואכל כזית פת: "ראה אותו" - אמר לו - "איש אלוקים קדוש הוא!".

יפקוד ה' איש על העדה

ואכן, אותו איש אלוקים, בקדושתו אשר ספג בשנות נעורים, כשעבד את קונו במסירות נפש, ועסק בתורה מתוך הדחק, עלה מעלות רמות עד שהיה לארי שבחבורת תלמידי החוזה. אולם לגודל ענוותנותו לא הרהיב עוז להסב על שולחנו יחד עם שאר התלמידים, אלא ישב ספון בפינת בית המדרש. גם לאחר שנאלץ, לגודל עניותו, לקבל את משרות הרבנות שהוצעו לו, המשיך להצפין את אורו הגדול מתחת למעטה של פשטות, ולא החזיק טיבותא לנפשיה.

ואולם, החוזה הקדוש חזה את האור הגדול הגנוז במעמקיו של אותו תלמיד קדוש, והועיד לו גדולות.

היה זה בשבת קודש פרשת פנחס שנת תקע"ה, זמן קצר טרם הסתלקותו של החוזה - בתשעה באב שלאחריה. רבי מאיר עשה את השבת בצל הקודש, ורבו שהיה לוי ונהג לעלות לעליית 'לוי' מדי שבת בשבתו, הורה לכבד בעלייה זו את רבי מאיר שגם הוא לוי היה. ובהגיע ה'בעל-קורא' ל'שלישי', הורה לו הרבי להמשיך ולהפסיק בפסוק: "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר ייצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה"...

התלמידים הקדושים ראו בכך הוראה מפורשת כי הועיד הרבי את רבי מאיר למלא את מקומו בהנהגת העדה לאחר פטירתו. ואמנם, חלק ניכר מהתלמידים, בעיקר יושבי פולין, אכן באו לימים להסתופף בצלו של רבי מאיר, באפטא, ליהנות מזיו ולשבוע מטובו. לקבל את תורתו הנתונה באש, הכתובה בספרו הקדוש 'אור לשמים', לחזות בנועם עבודתו הקדושה, שדמתה מאד לעבודת רבם החוזה, לשמוע אל הרינה ואל התפילה, שכן היה גם בעל-מנגן נאה ובעל-תפילה יאה, ולהיסחף אחריו אל מדרגות נשגבות.

הקשר המיוחד עם מר"ן מראפשיץ זי"ע

ואולם, גם שאר תלמידי החוזה מקושרים היו אליו בעבותות של אהבה, בראשם רבינו הק' מראפשיץ, שקשר מיוחד היה לו לאותו צדיק. על קווי הדמיון שביניהם אנו למדים ממאמרו של תלמידם הרה"ק רבי חיים מצאנז - ה'דברי חיים' שאמר: "זכיתי להכיר שלשה צדיקים שמעולם התיקון באו, וכמוהם כאדם הראשון לפני החטא, והם: 'הרב הזקן' (כך כינה בחיבה את מר"ן מראפשיץ), רבי מאיר מאפטא, ורבי קלמן מקראקא (ה'מאור ושמש')"...

קשרי הידידות העזים בין הני תרי צנתרי דדהבא נעצמו יותר כשבאו צאצאיהם בקשרי שידוכין. הרה"ק רבי מנחם מענדל מגלאנוב - בנו של הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ - חתן מר"ן מראפשיץ - נישא לבתו של ה'אור לשמים'. שיחתם המופלאה של הצדיקים המחותנים באותה שמחה רוממה מתועדת בספר 'פאר יצחק' וזה לשונו:

"בבוא הצדיק מראפשיץ על החתונה, הלך הצדיק מסטאבניץ לקראתו בענווה והכנעה יתירה כתלמיד לרבו, ובידו צלוחית עם יין-שרף לשתות, וכאשר קיבל ברכת שלום מהצדיק מראפשיץ אמר לו הצדיק מסטאבניץ: 'מחותן! כשיבוא משיח צדקנו נלכה לקראתו גם כן עם צלוחית יי"ש, למען הראות גודל מרירות הגלות שעבר עלינו, שיוכל לראות ולשער את עצמו במה החיו והשיבו נפשם עם קדוש בגלות מגודל חלישות לבם'. והרה"ק מראפשיץ דהוי משתעי בלישנא דחכמתא, כידוע, השיב: 'החיות מיי"ש לא יהיה עוד כל-כך רבותא. אני אומר, שילכו לקראתו עם רבי כמוני, ואז יראה משיח צדקנו מרירות הגלות, במה שהחיו נפשם בגלות המר...".

על גודל הידידות ששררה ביניהם סיפר הרה"ק רבי אברהם שמחה מבארנוב - נכד רבינו רבי אליעזר'ל מדזיקוב (מובא בס' 'מגדיל ישועות מלכו'), כי כאשר נסתלק מר"ן מראפשיץ, נמנעו מלספר זאת לרבי מאיר כדי שלא לצערו. רק לאחר זמן מרובה, נכנס אליו יהודי אחד שהתגורר בכפר הסמוך לראפשיץ, ותינה את צערו בפני הצדיק: "רבי! פרנסתי הולכת ומתמעטת, כי הפרות חדלו לתת חלב כמקדמת דנא". הצדיק מבין ומאזין, מביט ומקשיב לקול הכפרי המבכה את מצוקתו, ואז הסיח הכפרי לפי תומו: "בעבר, כשהיה צר לי הייתי בא לפני הצדיק מראפשיץ, ונושעתי, וכעת שכבר נסתלק מבקש אני מהרבי יפעל את הישועה עבורי"...

הדבר יצא מפי הכפרי ורבי מאיר פרץ בבכי תמרורים, "הוציאו נא כל איש מעלי" - ביקש בקול נשנק, והסתגר בחדרו בבדידות, רק כעבור שעה יצא ואמר לכפרי שעמד שם חסר אונים: "דיר פעלט א רבי? פאר משיח'ס צייטן וועט א טשוואק אויך קענען געבן מילער, נאר עס איז נעבך א רחמנות אויף ציון וירושלים וואס האט נעבך אהנגעווארן א הארץ פריינד.." (- החסר לך רבי? הרי לפני ביאת המשיח יוכל גם בורג להוציא חלב. אולם למגינת לב, רחמנות על ציון וירושלים שלצערנו חסר לה ידיד לבבי)...

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

אין היתר לעבירה גם כשהיא 'לצורך פרנסה'

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וגו' (כה, יא).

פירש רש"י: "לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".

כה כתב רבינו הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זי"ע בספרו הק' "עטרת ישועה":

"יש לרמז אשר כוונת זמרי היתה אשר על ידי שיעבור עבירה גדולה כזו ויתחבר את עצמו עם העכו"ם יהיה לו פרנסה, כמו שאומרים האפיקורסים גם בזמן הזה. וזהו שנאמר (במדבר רבה כ כג) שהושיבו חניות מוכרות לחם ויין בשוק של זונות, עיין במדרש, היינו אשר על ידי הזנות יהיה להם לחם ויין, וזו היתה כוונת זמרי.

ופינחס קנא קנאת ה' צבאות, וביטל האפיקורסות והמספחת הזאת המתהלכת בעוונותינו הרבים. ועל כן היו השבטים מבזין אותו 'הראיתם בן פוטי זה שפיטם עגלים לעבודה זרה', היינו יתרו 'פיטם עגלים לעבודה זרה' בשביל הפרנסה. ולזה 'בא הכתוב ויחסו אחר אהרן', היינו שהראה להם הקב"ה אשר יוכלו להשפיע שפע הפרנסה מצד הקדושה, היינו על ידי הקטורת שהקטיר אהרן, כי הקטורת מעשרת (יומא כו א). וזהו ש'בא הכתוב ויחסו אחר אהרן', היינו הגם שצריך לפרנס את עצמו, עם כל זה היה לו ליקח הפרנסה מצד הקדושה כמו על ידי הקטורת, ובדין הרג את זמרי.

ולזה אמר הקב"ה 'הנני נותן לו את בריתי שלום', כי אמרו ז"ל (ב"מ נט א) 'כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא', ועל ידי השלום נתרבה שפע הפרנסה בבית. ושילם לו הקב"ה גמולו, בשביל שקנא בזה קנאת ה' צבאות בענין הפרנסה על כן נתן לו הקב"ה ברית שלום, רומז על הפרנסה, שלא יצטרך למריבות וקטטות בתוך ביתו ח"ו. וזה נרמז בתיבות 'אחר אהרן', כי הקטורת היתה שס"ח מנה, ואתוון שאחר תיבת אהרן שהמה בוש"ס עולה שס"ח, מרמז על הקטורת שמעשרת".

על הרב לדאוג לפרנסת העם לפני שמלמדם תורה

יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הָרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה, אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה (כה, טז-יז).

כה פירש רבינו הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זי"ע בספרו הק' "עטרת ישועה":

"נראה לפי הידוע דברי האלשי"ך הקדוש ז"ל בהא דאמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח אין תורה' כו', אשר זו היא טענת הקב"ה עם ישראל, שהקב"ה אומר 'אם אין תורה אין קמח', שמקודם ילמדו תורה ואחר כן ישפיע להם פרנסה. וישראל טוענים 'אם אין קמח אין תורה', שמקודם ישפיע להם פרנסה ואחר כן ילמדו תורה, כי אי אפשר ללמוד מתוך דוחק.

והנה הצדיקים צריכים לעבוד עבור ישראל שהקב"ה ישפיע להם מקודם פרנסה, כדכתיב (דברים לג יח) 'שמח זבולון בצאתך' מקודם, ואחר כך 'ויששכר באהליך'. כי יששכר היה לומד תורה על ידי שהיה זבולון מחזיק אותו בפרנסתו, שיוכל לישב באהלה של תורה.

וזהו שבקש משה רבינו ע"ה מהשי"ת, שימנה להם איש כזה 'אשר יוציאם ואשר יביאם', היינו שישפיע להם מקודם פרנסה ואחר כך עי"ז יוכלו ללמוד, כי 'יוציאם' מכונה לפרנסה, כמו שכתוב 'שמח זבולון בצאתך', שהוא יציאה עבור הפרנסה. 'ואשר יביאם', שיבואו לפנים לישב באהלה של תורה. ועל כן כתוב מקודם 'אשר יוציאם', ואחר כך 'ואשר יביאם', והוא כנ"ל אשר מקודם ישפיע פרנסה, כדי שעי"ז יוכלו לישב באהלה של תורה".

וכבר כתב כן אביו הגדול, רבינו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זי"ע, בספרו הק' 'אמרי נועם' (פרשת ויצא אות לג): "כי עתה בעקבתא דמשיחא אשר ישראל הם נתונים תחת פגעי הזמנים, וקשה כח הסבל מרוב הצרות, ואין בנו כח לעסוק בעבודתו ותורתו זולת אם יהיה לנו מקודם כל טוב בגשמיות, לא תחסר כל בה. על כן באמת מהראוי שהקב"ה יתן לנו בהקפה טובות גשמיות, ליתן לנו בבטחון שנעסוק אחר כך בתורתו, כי זולת זה אי אפשר לעסוק בתורה".

העלון השבוע נתרם לע"נ האשה הצדקנית מרת אילה הינדל ע"ה ב"ר יחזקאל שרגא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

לתגובות הערות והארות: 10atarot@gmail.com
מרכז מוסדות דזי'קוב בא"י רח' האיילות 20, גבעת זאב